

Financování a ekonomické řízení

Management veřejných výdajů a rozpočtová politika

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Název projektu: Inovace magisterského studijního programu Fakulty ekonomiky a managementu

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/2.2.00/28.0326

Obsah:

1. Rozpočet - základní charakteristika,
2. Státní rozpočet v rozpočtové soustavě ČR,
3. Rozpočtový proces,
4. Státní rozpočet, jeho funkce a rozpočtování jako plánovací proces,
5. Metody rozpočtování.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Rozpočet - základní charakteristika

Rozpočtové právo se zabývá:

- ☐ úpravou státního rozpočtu,
- ☐ ostatních prvků rozpočtové soustavy,
- ☐ rozpočtového hospodaření,
- ☐ chováním subjektů rozpočtového práva.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Rozpočet - základní charakteristika

Rozpočtové zásady:

Rozpočtové zásady (principy) stanovují základy rozpočtového práva.

1. Rozpočet - základní charakteristika

V podmínkách České republiky je rozpočtové právo založeno na následujících zásadách:

Každoročního sestavování a schvalování veřejných rozpočtů.

Tato zásada vyjadřuje omezenou časovou platnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Rozpočet - základní charakteristika

V podmínkách České republiky je rozpočtové právo založeno na následujících zásadách:

Včasnosti

Návrh rozpočtu se schvaluje a publikuje před začátkem nového rozpočtového roku.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Rozpočet - základní charakteristika

V podmínkách České republiky je rozpočtové právo založeno na následujících zásadách:

Včasnosti

Rozpočtové provizorium:

- Vláda nepředloží návrh zákona o státním rozpočtu,
- Sněmovna neodsouhlasí návrh státního rozpočtu,
- Sněmovna odsouhlasí návrh státního rozpočtu před prvním dnem rozpočtového roku, ale tento zákon nenabude účinnosti v tento den nejpozději.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Rozpočet - základní charakteristika

V podmínkách České republiky je rozpočtové právo založeno na následujících zásadách:

Časového použití finančních prostředků

Finanční prostředky je možno přijmout a použít jen v tom roce, pro který byly schváleny.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Rozpočet - základní charakteristika

V podmínkách České republiky je rozpočtové právo založeno na následujících zásadách:

Reálnosti a pravdivosti

Navrhované příjmy a výdaje vycházejí z reálně zhodnocené ekonomické situace.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Rozpočet - základní charakteristika

V podmínkách České republiky je rozpočtové právo založeno na následujících zásadách:

Úplnosti veřejných rozpočtů

Všechny příjmy a výdaje daného roku by měly být zahrnuty v rozpočtu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Rozpočet - základní charakteristika

V podmínkách České republiky je rozpočtové právo založeno na následujících zásadách:

Jednotnosti rozpočtů

Projevuje se prostřednictvím jednotné rozpočtové klasifikace výdajů a příjmů, tj. **rozpočtové skladby**.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Rozpočet - základní charakteristika

V podmínkách České republiky je rozpočtové právo založeno na následujících zásadách:

Přehlednosti rozpočtů

Se zabezpečuje rozpočtovou skladbou, která by měla být jednoduchá, jasná a srozumitelná.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Rozpočet - základní charakteristika

V podmínkách České republiky je rozpočtové právo založeno na následujících zásadách:

Neúčelovosti příjmů a účelovosti výdajů

Rozpočtové příjmy by neměly mít předem určený účel.
Naopak rozpočtové výdaje by měly být zásadně používány účelově.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Rozpočet - základní charakteristika

V podmínkách České republiky je rozpočtové právo založeno na následujících zásadách:

Dlouhodobé vyrovnanosti rozpočtů

Z krátkodobého hlediska rozpočty mohou být deficitní, z dlouhodobého hlediska je nebezpečné pro stabilizaci ekonomiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Rozpočet - základní charakteristika

V podmínkách České republiky je rozpočtové právo založeno na následujících zásadách:

Sestavování brutto rozpočtů

Nelze kompenzovat příjmy a výdaje při sestavování návrhu rozpočtu, aby nebyly údaje o rozpočtovém hospodaření zkreslovány.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Rozpočet - základní charakteristika

V podmínkách České republiky je rozpočtové právo založeno na následujících zásadách:

Efektivnosti a hospodárnosti

Stanoví, že vynaložené finanční prostředky se mají používat efektivně a hospodárně.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Rozpočet - základní charakteristika

V podmínkách České republiky je rozpočtové právo založeno na následujících zásadách:

Přednosti výdajů před příjmy

Výdaje by se měly používat na stanovené účely a cíle a k těmto výdajům se musí zajistit odpovídající příjmy.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Rozpočet - základní charakteristika

V podmínkách České republiky je rozpočtové právo založeno na následujících zásadách:

Zjišťování rozpočtových důsledků právních předpisů

Každé opatření, návrh zákona apod. ze strany příslušného předkladatele musí být doplněn vyčíslením dopadu na rozpočet.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Rozpočet - základní charakteristika

Předmět, subjekty a obsah rozpočtového práva:

- ☐ fyzické,
- ☐ právnické osoby,
- ☐ stát a jeho právnické osoby,
- ☐ správní úřady a
- ☐ orgány, které nemají právní subjektivitu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Rozpočet - základní charakteristika

Organizační složka státu sestavuje rozpočet příjmů a výdajů v členění podle **rozpočtové skladby**.

Třídí finanční operace **podle hledisek**:

- Kapitálního,
- Druhového a
- Funkčního.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Rozpočet - základní charakteristika

Organizační složky státu zřizují účty fondů, jako jsou:

- účet cizích prostředků,
- účet sdružených prostředků,
- účty pro vnitřní organizační jednotky,
- účty, které nejsou součástí příjmů nebo výdajů

státního rozpočtu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2. Státní rozpočet v rozpočtové soustavě ČR

Rozpočtovou soustavou se rozumí:

- ✓ soustava veřejných rozpočtů, tj. státní rozpočet, místní rozpočty, rozpočty státních fondů a
- ✓ rozpočet Evropské unie.

Příjmy a výdaje se člení na **kapitoly státního rozpočtu**.

2. Státní rozpočet v rozpočtové soustavě ČR

Mezi **kapitoly státního rozpočtu** patří:

- Ústřední správní úřady,
- Organizační složky státu (různého typu),
- pro rozpočtové účely (Akademie věd ČR),
- Grantová agentura ČR,
- Poslanecká sněmovna,
- Senát,
- Ústavní soud,
- Všeobecná pokladní správa,
- Operace státních finančních aktiv a státní dluh.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2. Státní rozpočet v rozpočtové soustavě ČR

Rozpočty státních fondů:

- ✓ Státní fond životního prostředí ČR,
- ✓ Státní fond kultury ČR,
- ✓ Státní fond ČR pro podporu a rozvoj české kinematografie,
- ✓ Státní fond dopravní infrastruktury,
- ✓ Státní fond rozvoje bydlení,
- ✓ Státní zemědělský intervenční fond.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2. Státní rozpočet v rozpočtové soustavě ČR

Příjmy a výdaje státního rozpočtu:

- výnosy daní,
- pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na úrazové pojištění včetně penále,
- výnosy z podílu na clech,
- příjmy z činnosti organizačních složek státu a odvody příspěvkových organizací,
- odvod zbývajícího zisku České národní banky,
- sankce za porušení rozpočtové kázně,
- správní a soudní poplatky,
- úhrady spojené s realizací státních záruk apod.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2. Státní rozpočet v rozpočtové soustavě ČR

Výdaje, které jsou stanoveny zákonem, jsou nazývány **mandatorními výdaji (obligatorními)**.

Výdaje, které nejsou realizovány na základě zvláštních zákonů, jsou ovlivnitelné, jsou tudíž **fakultativními výdaji**.

2. Státní rozpočet v rozpočtové soustavě ČR

Výdaji zahrnují podle zákona o rozpočtových pravidel:

- výdaje na činnost organizačních složek státu a výdaje na činnost příspěvkových organizací,
- výdaje na dávky důchodového pojištění, dávky nemocenského pojištění, dávky úrazového pojištění apod.
- dotace územním samosprávným celkům na dávky sociální péče a na dávky pomoci v hmotné nouzi,
- dotace a návratné finanční výpomoci územním samosprávným celkům na jinou než podnikatelskou činnost,
- dotace a návratné finanční výpomoci právnickým a fyzickým osobám na podnikatelskou činnost,
- dotace občanským sdružením a příspěvky politickým stranám,
- apod.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. Rozpočtový proces

Rozpočtový proces:

je soubor činností, pracovních postupů a pravidel, kterými se řídí sestavování, projednávání, schvalování, plnění rozpočtu, kontrola rozpočtového hospodaření, vykazování, analýza a představování výsledků rozpočtového hospodaření.

3. Rozpočtový proces

Celkové výdaje státního rozpočtu ministerstvo financí stanoví na základě částky **střednědobého výdajového rámce** obsaženého v usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR k vládnímu návrhu zákona o státním rozpočtu na běžný rok.

3. Rozpočtový proces

Částka střednědobého výdajového rámce na první rok střednědobého výhledu vychází z:

částky střednědobého výdajového rámce na týž rok uvedené ve střednědobém výdajovém rámci v usnesení Sněmovny k vládnímu návrhu zákona o státním rozpočtu na běžný rok.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. Rozpočtový proces

Sestavení rozpočtu – průběh:

- ministerstvo financí předá návrh státního rozpočtu předloží vládě na projednání,
- návrh je předložen k projednání parlamentnímu výboru pro rozpočet,
- návrh státního rozpočtu je předložen předsedovi sněmovny, - dále první, druhé a třetí čtení,
- Sněmovna vysloví souhlas s návrhem státního rozpočtu, po podpisu předsedy vlády, Sněmovny a prezidenta republiky registrován jako zákon o státním rozpočtu na příslušný rozpočtový rok.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. Rozpočtový proces

V průběhu roku dochází k rozpočtovému hospodaření, které spočívá v **rozpisu** ukazatelů rozpočtu.

V průběhu roku může docházet k různým situacím, které si vyžadují **rozpočtová opatření**.

Pro zajištění rozpočtového hospodaření se ke krytí nezbytných a nepředvídaných výdajů vytváří **vládní rozpočtová rezerva** (tvoří nejméně ve výši 0,3 % výdajů státního rozpočtu na příslušný rozpočtový rok).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. Rozpočtový proces

Za plnění státního rozpočtu odpovídá vláda Sněmovně.

Ministerstvo financí průběžně hodnotí pokladní plnění státního rozpočtu.

Po uplynutí rozpočtového roku ministerstvo financí připravuje **návrh státního závěrečného účtu** (účtu podává vláda Sněmovně nejpozději do 30. dubna roku následujícího po hodnoceném rozpočtovém roce).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. Rozpočtový proces

Porušením rozpočtové kázně je chápáno jako:

- neoprávněné použití peněžních prostředků státního rozpočtu a jiných peněžních prostředků státu,
- neoprávněné použití nebo zadržení peněžních prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu, státního fondu, Národního fondu nebo státních finančních aktiv jejich příjemcem,
- neprovedení odvodu příspěvkovou organizací,
- apod.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4. Státní rozpočet, jeho funkce a rozpočtování jako plánovací proces

Rozpočet může být vymezen jako plán, bilance příjmů a výdajů, který má:

- věcný charakter,
- finanční rys.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4. Státní rozpočet, jeho funkce a rozpočtování jako plánovací proces

Rozpočet plní následující funkce:

- alokační,
- redistribuční,
- stabilizační,
- Legislativní,
- regulační,
- kontrolní.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4. Státní rozpočet, jeho funkce a rozpočtování jako plánovací proces

Rozpočtování:

- ☐ je cílevědomý a organizovaný proces sestavení návrhu veřejných rozpočtů,
- ☐ cílem je provést co nejpřesnější odhad a zpracovat plán příjmů a výdajů, finančních vztahů na období zpravidla jednoho roku s výhledem na střednědobé období dvou až pěti let.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

5. Metody rozpočtování

Charakteristika	Nabídkový přístup	Poptávkový přístup
Rozpočtové metody	Zohledňují historickou základnu	Zaměřují se na cíle, výsledek, výkonnost
Strana příjmů	Brutto rozpočtování	Netto rozpočtování
Strana výdajů	Procesní kontrola	Audit výsledků a výkonů
Časový horizont	Zpravidla jeden rok	Přesně rozpočet na jeden rok, dále pak víceletý výhled (střednědobý na 2 – 4 roky)

Zdroj: Upraveno podle OCHRANA, František. Veřejná volba a řízení veřejných výdajů. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2003. 184 s. ISBN 80-86119-71-8.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

5. Metody rozpočtování

Schéma přírůstkového rozpočtování

Poznámka:

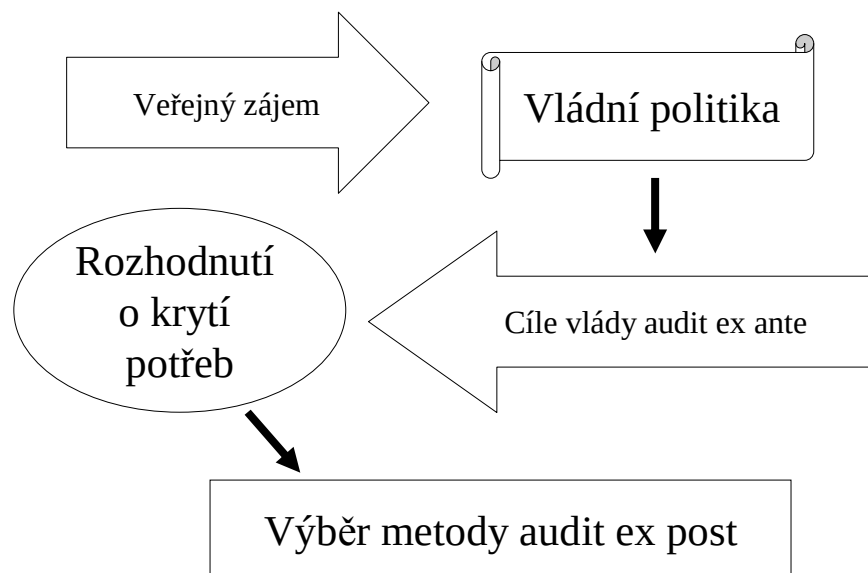
Existující organizační prvky, které si nárokují zdroje jen proto, protože již jsou, i když nemají žádný požadovaný výstup.

Zdroj: Upraveno podle OCHRANA, František. Veřejná volba a řízení veřejných výdajů. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2003. 184 s. ISBN 80-86119-71-8.

5. Metody rozpočtování

Schéma poptávkového k rozpočtování

Poptávkový přístup – metodika:

Zdroj: Upraveno podle OCHRANA, František. *Veřejná volba a řízení veřejných výdajů*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2003. 184 s. ISBN 80-86119-71-8.

5. Metody rozpočtování

Rozpočtové metody a kritérium rozpočtování

Název metody	Kritérium rozpočtování
Přírůstkové	Základ upravován o přírůstky (indexově).
Rozpočtování s nulovou bází	Start z nuly, zapomeneme na minulost a začínáme vždy „0“.
Na bázi MBO	Podíl na cílech.
Programové	Podíl plnění cílů v rámci programové struktury.
Výkonové	Podíl plnění cílů sledovaný výkonovými ukazateli.
Funkční	Kalkulace nákladů na činnosti.

Zdroj: Upraveno podle OCHRANA, František. Veřejná volba a řízení veřejných výdajů. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2003. 184 s. ISBN 80-86119-71-8.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

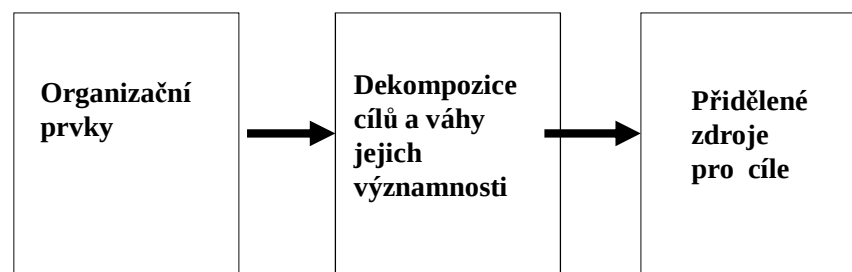
5. Metody rozpočtování

Rozpočtování podle cílů

1. Stanovení rozpočtového stropu pro ministerstvo
2. Ministr definuje priority a cíle 0. řádu a následuje dekomponování na nižší řídicí úrovně:
C1.1, C1.2, dále pak C1.1.1 atd. až do C n-tého řádu.

Tvorba stromu cílů umožňuje provádět na základě stanovených priorit cílenou realokaci zdrojů.

Případně může rušit i vybrané cíle nesplňující priority.

Zdroj: Upraveno podle OCHRANA, František. Veřejná volba a řízení veřejných výdajů. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2003. 184 s. ISBN 80-86119-71-8.

Klíčová slova

Státní rozpočet, rozpočtový proces, cílově orientované rozpočtování, cíl, rozpočtové zásady, metody rozpočtování, střednědobý výdajový rámec, alokace, rozpočtová skladba, mandatorní výdaje, fakultativní výdaje.

Literatura:

- MARKOVA, Hana a BOHAČ, Radim. Rozpočtové právo. Praha: C.H. Beck, 2007. 248 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7179-598-8.
- OCHRANA, František. *Veřejná volba a řízení veřejných výdajů*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2003. 184 s. ISBN 80-86119-71-8.
- OLEJNÍČEK, Aleš., HOLCNER, Vladan a kol. *Základy ekonomiky obrany státu*. Brno: Univerzita obrany, 2011. 135 s. ISBN 978-80-7231-817-9.
- Česká republika. Zákon č. 218/2000 Sb., *o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů*. In: Praha: PS PČR, 2000.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úkoly pro samostatnou práci:

1. Vysvětlete rozpočet, rozpočtové zásady a rozpočtová pravidla.
2. Objasněte rozpočtové provizorium a rozpočtové opatření.
3. Rozpočtová skladba v procesu rozpočtování – vysvětlete.
4. Charakterizujte státní rozpočet a strukturu rozpočtu.
5. Popište rozpočtový proces.
6. Metody rozpočtování – vyjmenujte a popište.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

